

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ СІЛЬГОСПВИРОБНИКІВ КРЕДИТНИМИ СПІЛКАМИ

І. В. Абрамова, к. е. н., доцент

Житомирський національний агроекологічний університет

Методологічно обґрунтовано роль кредитних спілок у кредитуванні малих та середніх сільгоспвиробників. Описано сучасні тенденції агрокредитування. З урахуванням світового досвіду доведено, що кредитна кооперація є найбільш прийнятною формою залучення позикового капіталу дрібними та середніми агровиробниками.

Постановка проблеми. Ефективність роботи аграріїв напряму залежить від їх здатності швидко залучати як внутрішні, так і зовнішні фінансові ресурси. Проте, як відомо, банки та інші фінансові установи зацікавлені в кредитуванні великих агропідприємств зі значними активами та стабільними грошовими потоками. Кредитування малих та середніх сільгоспвиробників залишається найменш привабливим на ринку позикового капіталу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у теорію і практику розвитку кредитно-кооперативного руху в аграрному секторі економіки країни зроблено В. Зіновчуком, М. Маліком, Л. Молдаван, А. Пантелеймоненком, Ю. Ушкаренком та ін. [2, 6, 8]. Діяльності кредитних спілок присвячені праці С. Бебенка, В. Гончаренка, П. Маковського, С. Леонова, Г. Партиана, В. Пластуна, О. Сидоренка та ін. [5, 7]. Водночас, не всі питання, пов'язані з кредитуванням малих та середніх сільгоспвиробників кредитними спілками є достатньо вивченим і вирішеними, що вказує на необхідність проведення окремого дослідження у зазначеному напрямі.

Мета та методика досліджень. Метою дослідження є теоретико-методологічне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо кредитування малих й середніх сільгоспвиробників кредитними спілками. Теоретичний аналіз порушених в дослідженні питань було здійснено за загальнометодологічною схемою системного підходу. Для вирішення окремих завдань використовувалися методи: статистико-економічний (при аналізі стану та тенденцій агрокредитування в Україні); порівняльного аналізу (при дослідженні форм та видів агрокредитування); метод аналогії (при вивченні закордонного досвіду кредитування дрібних та середніх сільгоспвиробників) тощо.

Виклад основного матеріалу. Українські аграрії перебувають у перманентному пошуку джерел фінансування власного бізнесу. В той

час, як для великих сільськогосподарських підприємств доступними є практично всі кредитні продукти, дрібні та середні сільгоспвиробники відчують гостру нестачу позикових коштів. Наразі серед аграріїв найбільший попит має банківське кредитування. Проте за даними НБУ процентні ставки, під які залучалися банківські кредити підприємствами АПК у національній валюті є вищими середніх ставок у інших галузях економіки.

Безумовно аграрії можуть розраховувати на здешевлення кредитів у вигляді кредитної субсидії, яка полягає у субсидуванні частини плати (процентів) за використання позик, наданих банками у національній та іноземній валюті з Державного бюджету. Проте, як свідчить досвід, обтяжливою та довготривалою для виробників є як сама процедура одержання банківського кредиту, так і відшкодувань за ним. Окрім того, виділення коштів на здешевлення позик аграріям не має системного характеру, так впродовж 2013-2014 рр. фінансування за даною програмою з Державного бюджету не відбувалося. Переважна більшість банків вимагають від аграріїв майнової застави чи страхування кредитних ризиків. Моральна застарілість або зношеність основних засобів сільськогосподарських підприємств робить таку заставу досить сумнівною, а значна вартість страхових платежів збільшує ціну і до того недешевих кредитних ресурсів. Наразі аграрії, особливо дрібні та середні, мають гостру потребу в альтернативних банківському кредитуванню варіантах залучення коштів [1, с. 254].

Такою альтернативою може стати кредитна кооперація. Так, фермери у США одержують через кредитні кооперативи щорічно до 40 % довгострокових і до 20 % короткострокових позик, у Німеччині – відповідно 45 і 24 %, а у Фінляндії тільки короткострокові позики складають 50 %. У Нідерландах на частку кредитних кооперативних структур припадає 90 % кредитування аграрного сектора, у Франції – 70 %, в Японії – до 50 % [8, с. 124].

В Україні кредитна кооперація представлена діяльністю кредитних спілок. Функціонування кредитних спілок, засноване на кооперативній співпраці їх членів, істотно відрізняється від інших фінансових установ. Кредитні спілки мають некомерційну природу і створюються для забезпечення своїх членів фінансовими послугами. Неприбутковий характер діяльності робить їх найбільш привабливими для малих та середніх сільгоспвиробників.

Наразі кредитні спілки в Україні лише освоюють такий напрям роботи як агрокредитування, яке полягає в організації мережі сільського кредитування, консультування, інформаційного та

соціального обслуговування сільгоспвиробників. Умови кредитування та види сільськогосподарських кредитів кредитні спілки встановлюють з огляду на потреби та специфіку агробізнесу: придбання сільськогосподарської техніки, обладнання та устаткування; побудова будівель або споруд для виробництва, переробки, зберігання та реалізації сільськогосподарської продукції; ремонт та модернізація сільськогосподарської техніки, обладнання та устаткування; придбання засобів захисту рослин, насіння та садивного матеріалу, мінеральних добрив, пально-мастильних матеріалів та ін. матеріально-технічних ресурсів; придбання сільськогосподарських тварин та інші потреби, пов'язані з веденням особистого селянського чи фермерського господарства.

Середньозважена процентна ставка за такими кредитами коливається від 17% до 33%, а термін – від 1-до 60 міс. В рамках кредитування більшість кредитних спілок надають своїм членам також додаткові послуги, такі як допомога в підготовці бізнес-плану, в збуті продукції, інформаційно-консультаційні послуги з питань вирощування сільськогосподарської продукції та її обліку і та ін. [4].

Попри важливість агрокредитування у 2017 р. воно посідало найменшу частку в загальному обсязі виданих кредитними спілками позик (2,9% або 51,7 млн грн.). Найбільшу питому вагу у загальному обсязі кредитів (58,6% або 1 059,4 млн грн.) склали позики на споживчі потреби. Друге місце посіли кредити, надані на придбання, будівництво та ремонт нерухомого майна – 20,6% (371,8 млн грн) (рис. 1) [3].

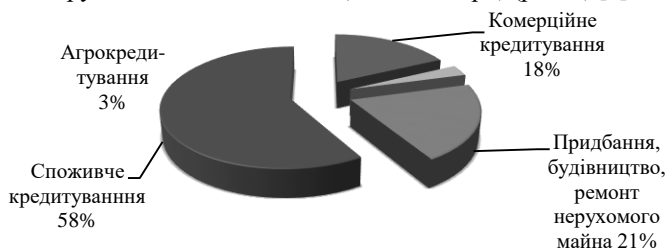

Рис. 1. Структура кредитів наданих кредитними спілками за видами, 2017 р.

Джерело: побудовано за даними [3].

За даними Нацкомфінпослуг, станом на початок 2017 р. діяльність здійснювали 462 кредитних спілки. Членами цих кредитних спілок було майже 643 тис. осіб. Сумарно активи спілок становили 2 032 млн грн. Звичайно, частка активів кредитних спілок порівняно з активами банківських установ залишається відносно незначною, проте,

зростаюча кількість їх членів свідчить про довіру населення до даного типу кредитно-фінансових установ.

Висновки. Отже, світовий досвід свідчить про те, що кредитна кооперація – це економічно обґрунтована форма кредитування дрібних та середніх агровиробників, розвиток якої обумовлений об'єктивною потребою аграріїв у фінансових ресурсах і небажанням банківських структур кредитувати малий агробізнес. Завдання, що стоять перед кредитними спілками, є як економічними, тобто пов'язаними з фінансуванням аграрного виробництва, так і полягають у консультуванні, інформаційному та соціальному обслуговуванні сільгоспвиробників. Подальший розвиток агрокредитування через систему кредитних спілок полягає у залученні якомога більшої кількості фермерських та особистих селянських господарств до системи кредитної кооперації, збільшенні обсягів грошових коштів залучених від членів спілок, пошуку додаткових джерел фінансування тощо.

Список використаних джерел

1. Абрамова І. В. Аграрні розписки як інструмент фінансово-кредитного забезпечення дрібних та середніх сільгоспвиробників // Бізнес Інформ. 2018. №2. С. 253–258.
2. Зіновчук В. В. Сільськогосподарська кооперація в Україні: quo vadis?//Кооперативний маркетинг в агробізнесі: проблеми і перспективи розвитку в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. Міжнар. року кооперативів, 5–7 квіт. 2012 р. Житомир: ЖНАЕУ, 2012. С. 17–25.
3. Кредитні установи України в 2017 р. / FinPost. URL: <https://finpost.com.ua/news/2676> (дата звернення 04.05.2018)
4. Кредитування малих та середніх сільгоспвиробників / Національна асоціація кредитних спілок України. URL: <http://www.unascu.org.ua>
5. Леонов С. В. Діяльність кредитних спілок: світовий досвід і перспективи їх функціонування на вітчизняному ринку кредитних послуг // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. 2014. Вип. 39. С. 119–126. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>
6. Малік М.Й., Лузан Ю.Я. Проблемні питання розвитку кооперації та інтеграційних відносин в АПК // Економіка АПК. 2010. №3. С.3-9.
7. Сидоренко О.М., Леонова О.В. Місце та роль кредитних спілок на фінансовому ринку України // Вісник університету банківської справи НБУ. 2011. №1(10). с. 172–174.
8. Ушкаренко Ю.В. Кредитні спілки як складова інфраструктури аграрного ринку // Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету. 2010. №2. С. 123-127. URL: <http://ojs.dsau.dp.ua/index.php/vestnik/article/viewFile/408/410>